

Studietips inför kommande tentamen TEN1 inom kursen TNIU23

Lämplig ordning på sammanfattande studier inom denna kurs:

- Inled med att grundligt studera föreläsninganteckningarna
- Därefter läs tillhörande sidor i läroboken (se arbetsschemat) – särskilt definitioner, satser och betydelsen av alla fetstilta begrepp
- Lös nu samtliga teorifrågor (från hemsidan) med svar som hämtas ur läroboken och föreläsninganteckningarna
- Nu är du redo för att studera tidigare kontrollskrivningar och tentamina såsom denna – alltså efter att ovanstående har bearbetats
- Komplettera nu med uppgifter från arbetsschemat

Tentamen inom Envariabelanalys II

Kompletterande tentamen 2 för kursen VT2018

Examination: TEN 1 inom kurs TNIU23

Max: 21 p   betyg 5: ≥ 16 p   betyg 4: ≥ 12 p   betyg 3: ≥ 8 p

Bonus: 0-2 p grundad på KTR1

Lösningar: Fullständiga med tydliga förklaringar/beräkningar, tydligt angivna svar.

Hjälpmedel: Skrivdon, passare, kurvmall och linjal

Skrivtid: 2018-09-01, kl. 08:00–13:00

Jour: Peter Holgersson, 0705-19 99 92

---

1. Bestäm den lösning till differentialekvationen

$$y'' - 2y' = 8 - 9e^{3x}$$

som uppfyller begynnelsevillkoren $y'(0) = 17$ och $y(0) = 6$. (3 p)

Lösningstips:

Den homogena ekvationen $y'' - 2y' = 0$ löses och man får $y_h = A + Be^{2x}$ vilka inte återfinns i högerledet. Därmed fungerar ansatsen $y_p' = Ce^{3x} + D$ med tillhörande derivata y_p'' och insättning i ekvationen ger $y_p' = -9e^{3x} - 4$. Därmed duger partikulärlösningen $y_p = -3e^{3x} - 4x$ (utan konstant).

Den allmänna lösningen blir därmed $y = A + Be^{2x} - 3e^{3x} - 4x$ och efter derivering $y' = 2Be^{2x} - 9e^{3x} - 4$

Med hänsyn till villkoren får man $\begin{cases} 2B - 9 - 4 = 17 \\ A + B - 3 = 6 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} A = -6 \\ B = 15 \end{cases}$

$$y = -6 + 15e^{2x} - 3e^{3x} - 4x$$

2.

a) Lös differentialekvationen

$$y' = -y^2$$

Lösningstips:

Differentialekvationen är separabel. Variablerna separeras enligt $-\frac{dy}{y^2} = dx$ för $y \neq 0$ (notera att $y = 0$ studeras för sig) och båda leden integreras. Man får den allmänna lösningen $y = \frac{1}{x+C}$ med $x \neq -C$ samt $y = 0$ som också direkt löser ekvationen

b) Lös differentialekvationen

$$y' + 2xy = 2x$$

Lösningstips:

Ekvationen kan också lösas genom att båda leden multipliceras med den integrerande faktor e^{x^2} och man får lösningen $y = 1 + Ce^{-x^2}$.

c) Visa med lämplig ansats att ekvationen $y'' - 4y' + 5y = 0$ får en karakteristisk ekvation $r^2 - 4r + 5 = 0$ och att den leder till den allmänna lösningen

$$y = e^{2x}(A \sin x + B \cos x)$$

Lösningstips:

Insättning av $y = Ce^{rx}$ med tillhörande derivator ger efter faktorisering ekvationen $r^2 - 4r + 5 = 0$ med lösningarna $r = 2 \pm i$. Därmed gäller att $y = Ce^{(2+i)x} + De^{(2-i)x}$ som efter omskrivning med bl.a. Eulers formel ger $y = e^{2x}((C + D) \cos x + i(C - D) \sin x)$ som förenklas till $y = e^{2x}(A \cos x + B \sin x)$

(3 p)

3. Låt $f_X(x)$ vara täthetsfunktionen

$$f_X(x) = \begin{cases} \frac{6e^{2x}}{7} & x < 0 \\ \frac{8e^{-2x}}{7} & x \geq 0 \end{cases}$$

a) Vilka två egenskaper kännetecknar en täthetsfunktion?

Svar: $f_X(x) \geq 0$ och $\int_{-\infty}^{\infty} f_X(x) dx = 1$

b) Bestäm fördelningsfunktionen.

Svar: $F_X(x) = \begin{cases} \frac{3e^{2x}}{7} & x < 0 \\ 1 - \frac{4e^{-2x}}{7} & x \geq 0 \end{cases}$

c) Beräkna medianen.

Svar: $x_{0.5} = \frac{\ln 8 - \ln 7}{2}$

(3 p)

4.

- a) Bestäm a så att gränsvärdet existerar ändligt och beräkna sedan gränsvärdet:

$$\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\ln(1 + ax) - 2x + \arctan(ax)}{x^2}$$

Lösningstips:

Maclaurinutveckling ger

$$\begin{aligned} & \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\ln(1 + ax) - 2x + \arctan(ax)}{x^2} \\ &= \lim_{x \rightarrow 0} \frac{ax - \frac{a^2x^2}{2} + \frac{a^3x^3}{3} - 2x + ax - \frac{a^3x^3}{3} + O(x^4)}{x^2} \\ &= \lim_{x \rightarrow 0} \frac{(2a - 2)x - \frac{a^2x^2}{2} + O(x^4)}{x^2} \end{aligned}$$

Ändligt gränsvärde endast om $a = 1$ vilket ger gränsvärdet

$$\lim_{x \rightarrow 0} \frac{-\frac{x^2}{2} + O(x^4)}{x^2} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{-\frac{1}{2} + O(x^2)}{1} = -\frac{1}{2}$$

- b)

$$\lim_{a \rightarrow \infty} \int_a^{a+5} \left(3 + \frac{1}{e^{x^2}} \right) dx$$

Lösningstips:

$$\begin{aligned} \lim_{a \rightarrow \infty} \int_a^{a+5} \left(3 + \frac{1}{e^{x^2}} \right) dx &= \left| \begin{array}{l} \text{Medelvärdessatsen} \\ \text{för integraler med} \\ a \leq \xi \leq a + 5 \end{array} \right| = f(\xi)((a + 5) - a) \\ &= \left| \begin{array}{l} 3 + e^{-x^2} \rightarrow 3 \text{ då } x \rightarrow \infty \\ \text{vilket medför att} \\ f(\xi) \rightarrow 3 \text{ då } x \rightarrow \infty \end{array} \right| = 3 \cdot 5 = 15 \end{aligned}$$

(3 p)

5. Cirkelns ekvation med centrum i origo är

$$x^2 + y^2 = r^2$$

- a) Visa med hjälp av en rotations kropp att klotets volym ges av

$$V = \frac{4\pi r^3}{3}$$

Lösningstips:

Cirkelns ekvation $r^2 = x^2 + y^2$ ger den övre kurvan $y = \sqrt{r^2 - x^2}$ som får rotera runt x -axeln:

$$dV = \pi y^2 dx = \pi(r^2 - x^2) dx$$

$$\begin{aligned} V &= \pi \int_{-r}^r (r^2 - x^2) dx = \pi [r^3 - rx^2]_{-r}^r \\ &= \dots = \frac{4\pi r^3}{3} \end{aligned}$$

- b) Visa med hjälp av en rotations kropp att arean av klotets yta ges av

$$V = 4\pi r^2$$

Lösningstips:

Cirkelns ekvation $r^2 = x^2 + y^2$ ger den övre kurvan $y = \sqrt{r^2 - x^2}$ som får rotera runt x -axeln:

$$\begin{aligned} A &= 2\pi \int_{-r}^r \sqrt{r^2 - x^2} \sqrt{1 + \left(\frac{-2x}{2\sqrt{r^2 - x^2}}\right)^2} dx \\ &= 2\pi \int_{-r}^r \sqrt{r^2 - x^2} \sqrt{1 + \frac{x^2}{r^2 - x^2}} dx = \dots = 2\pi \int_{-r}^r r dx = \dots = 4\pi r^2 \end{aligned}$$

6.

- a) Analysen Huvudsats berättar att

$$\frac{d}{dx} \int_a^x f(t) dt = f(x)$$

Förklara med en skiss och egna ord vad uttrycket ovan i praktiken berättar.

Lösningstips:

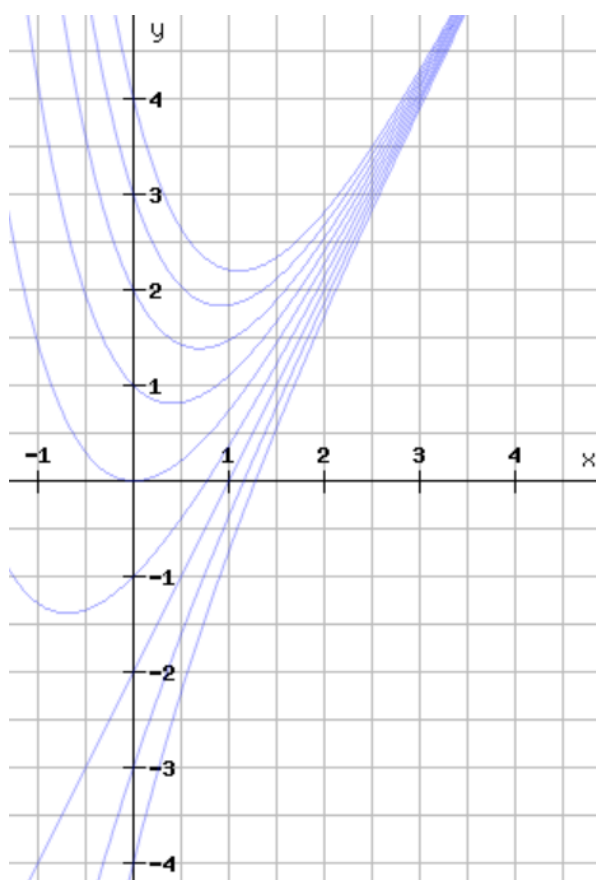
Se kommentarer om Analysens Huvudsats från föreläsning 4. Satsen säger att marginalökningen av integralen $\int_a^x f(t) dt$ med avseende på den högra integrationsgränsen x är lika stor som funktionsvärdet $f(x)$.

- b) Härled Insättningsformeln (för beräkning av bestämda integraler) ur Analysen Huvudsats.

Se anteckningar från föreläsning 4 då huvudsatsen tillämpades på två intervall $[a, x_1]$ och $[b, x_2]$. Insättningsformeln fick man genom att man integrerar uttrycken och sedan subtrahera dem med varandra.

(3 p)

7. Nedan finns delar av ett riktningsfält till en *linjär* differentialekvation av *första ordningen* med *konstanta koefficienter*. Nio av oändligt många lösningskurvor är skissade:

- a) Ange utifrån bilden ovan en tänkbar partikulärlösning till ekvationen och motivera ditt svar.

Lösningstips:

Denna typ av ekvationer har alltid lösningar av typen $y = y_p + y_h$ med funktionen y_p som en av oändligt många lösningar av ekvationen och funktionen y_h är en term av typen $y_h = Ce^{rx}$ som löser motsvarande homogena ekvation (med noll i högerledet). Samma konstanter r för alla lösningskurvorna men olika konstanter C .

Som synes finns en rät linje i riktningsfältet och därmed gäller att

$$y = Ax + B + Ce^{rx}$$

Med $C = 0$ fås just denna lösningskurva (den räta linjen) som har ekvationen $y = 2x - 2$. Alltså har ekvationen partikulärlösningen

$$y_p = 2x - 2$$

- b) Hitta på en differentialekvation som har en allmän lösning i överensstämmelse med bilden – motivera dit svar med både resonemang och beräkningar utifrån riktningsfältet.

Lösningstips:

Vi vet efter a) att $y = 2x - 2 + Ce^{rx}$

Den stationära punkten $(0, 0)$ för en av lösningskurvorna ger med $x = 0$ och $y = 0$ att $C = 2$ för just denna lösningskurva.

För samma lösningskurva vet vi att $y' = 2 + Cre^{rx}$ med $x = 0$, $y' = 0$ och $C = 2$ får man $r = -1$ som gäller för alla lösningskurvor. Därmed får man den allmänna lösningen

$$y = y_p + y_h = 2x - 2 + Ce^{-x}$$